

Молжигитова Д.К.

Қазақ ұлттық аграрлық университеті

ЖЕР РЕСУРСТАРЫН БАСҚАРУДЫ ЖЕТІЛДІРУДІҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ

Андатпа

Жер ресурстары – бұл қоғамның материалдық, мәдени және өзге де мұқтаждарын қанағаттандыруға арналған шаруашылық және басқа қызметтерінде пайдаланылатын және пайдаланылуы мүмкін жер. Ол жерге орналастыру мен экономиканың барлық салаларының қажетті өндірістік факторы болып табылады.

Кілт сөздер: жер ресурстарын басқару, жер ресурстарын басқару жүйесінің әсері, басқару тиімділігі, жер ресурстарын аумақтық басқару.

Кіріспе

Қазіргі заманғы кезеңде жер саясатын жүзеге асыруда Қазақстан Республикасы Жер кодексінің ережелерін іске асыру, сондай-ақ жер ресурстарын басқаруды жетілдіруге, жер қатынастарын реттеуге, жерді ұтымды пайдалануды қамтамасыз етуге, топырақтың құнарлылығын сақтауға және жер ресурстарын қорғауға бағытталған мемлекеттік және салалық бағдарламалардың іс-шараларын орындау негізгі бағыт болып табылады.

Қазақстан Республикасы Жер ресурстарын басқару, оның жерге орналастыру және топографиялық-геодезиялық кәсіпорындары жер ресурстарын ұтымды пайдалану және қорғау жөніндегі нақты іс-шараларды жүзеге асырады. Мемлекеттік жер кадастрын және автоматтандырылған ақпараттық жүйені жасау және жүргізу, азаматтар мен заңды тұлғаларға әр түрлі мақсаттарға жер учаскелерін ресімдеу, ақылы жер пайдалануды және жер нарығын дамытуды жетілдіру, топырақ және өсімдік қабатының жай-күйін зерделеу, жер картасын жасау және қажетті геодезиялық өніммен қамтамасыз ету, жер мониторингін жүргізу, жер заңнамасының сақталуын мемлекеттік бақылаудың жүзеге асыру жөніндегі жұмыстар және қазіргі заман жағдайында қажетті көптеген басқа да жұмыстардың түрлері жүргізілуде.

Жер заңнамасына сәйкес республикада нарықтық экономика жағдайында жерді пайдалануға жаңа көзқараспен көп функционалды жер кадастрының моделін жасау, оны автоматтандырылған технологияларға ауыстыру және бір мезгілде «Электронды үкіметке» кіретін жалпымемлекеттік ақпараттық жүйелердің құрамдас бөлігі болып табылатын жер ақпараттық жүйесін құру жөніндегі жұмыстар жалғасын табады.

МЖК ААЖ жекелеген құрамдас бөліктері мен элементтерінің жаңа жүйелері мен кіші жүйелерін жаңғырту, бағдарламалық және техникалық қамтамасыз ету, әзірлеу, жер учаскелері туралы дереккорды өзекті ету, МЖК ААЖ бүкіл жүйесін өнеркәсіптік пайдалануға беруді аяқтау жөнінде көп жұмыстар жасалуда.

Жер-кадастрлық ақпараттың атрибутивті және графикалық бөліктері арасында пайда болған диспропорцияны жою үшін жер учаскелері шекараларының айналмалы нүктелерін құралдық үйлестіру, оларды заңды сәйкестендіру және алынған координаталар бойынша деректерді МЖК ААЖ графикалық базасына енгізу жөніндегі далалық геодезиялық жұмыстарды қамтитын бұрын үйлестірілмеген жер учаскелерін межелері жүргізіледі.

Ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерді пайдалануды жақсартуда аумақты ұйымдастырудың инновациялық жобаларын енгізу, жер бөлу мәдениетін арттыру,

эрозияға қарсы және басқа да табиғатты қорғау іс-шараларын жүзеге асыру бірінші дәрежелі мағынаға ие.

Осы мақсатта:

-жерді пайдалану мен қорғаудың республикалық және өңірлік бағдарламалары мен жобаларын әзірлеуді орындау;

-ландшафты-экологиялық тәсіл негізінде агроқұрылымдардың аумағын шаруашылықишілік ұйымдастыру жобаларын жасау;

-егіншіліктің және ғылыми негізделген егіс айналымдарының аймақтық жүйелерін енгізу және игеру;

-ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер учаскелеріне паспорт беруді аяқтау;

-суармалы жерді пайдалануды жақсарту, жердің тұздануына, жел және су эрозиясына қарсы күрес жөніндегі техникалық жобаларды және басқаларын әзірлеу қажет.

Ауыл шаруашылығы мақсатындағы және елді мекендердің жерін түгендеуді жүргізу жұмыстары қазіргі кезде қарқынды жүруде. Ауыл шаруашылығы және өзге де мақсаттар үшін босалқы жерді тарту және игеру жөнінде бағдарлама жасалып қарастырылып жатыр. Қазіргі уақытта жер ресурстарын өңірлік басқару жүргізіліп отырған жер реформасы жағдайларында жүзеге асырылуда және осы жер реформасының нәтижесінде жерге меншік құқығының құрылымы түбегейлі өзгеріске ұшырады, жерді пайдаланушылар арасында қайта бөлудің нарықтық тәсілдері анықталды, қалыптасқан жағдайларда басқарудың әдістері мен механизмдері негізделді. Республиканың барлық өңірлерінде дерлік ауыл шаруашылығы жерлері барлық жердің 70-80%-ын алатындығын ескеретін болсақ, жер реформасы жағдайында оларды пайдалану тиімділігін көтеру ерекше маңызды міндет болып табылады.

Кез келген мемлекеттің басты міндеттерінің бірі жерді тиімді пайдалану үшін жағдайлар құру болып саналады. Бұл мәселені шешудегі маңызды орынды жер қатынастарын реттеу жүйесі, жерге меншік, жер ресурстарын басқару және т.б. алады.

Жерді тиімді пайдалану және қорғау – барлық ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіруді ұлғайтудың, ауылды жедел қайта көркейтудің және халық шаруашылығының барлық салаларында жер ресурстарының потенциалын сақтап қалудың маңызды шарты.

Аграрлық сектор субъектілерінің сапалық құрамын анықтау, оларға бекітіліп берілген жер учаскелерін пайдалану тиімділігін белгілеу және ауыл шаруашылығы мақсатында пайдаланылмайтын жерлерді мемлекеттік меншікке алып қою жөнінде ұсыныстар дайындау қажет.

Ауыл шаруашылығына арналған жерлерді пайдалануды жақсартуда аумақты ұйымдастырудың инновациялық жобаларын енгізу, егін шаруашылығын көтеру, ауыл шаруашылығы дақылдарын өсірудің белгіленген технологиясын сақтау, ұсынылатын ауыспалы егістерді игеру, эрозияға қарсы және табиғат қорғау іс-шараларын жүзеге асыру бірінші дәрежелі орын алады[1].

Ауыл шаруашылығына арналған жерді ұтымды пайдалану мәселелерінде үнемді егін шаруашылығын ендіруге басты орын беріледі. Бұл мәселені жүзеге асыру жөніндегі жерге орналастыру шаралары ылғал ресурстарын үнемдеу технологияларын енгізумен бірге, ландшафтық-экологиялық тәсіл негізінде агроқұрылымдар аумағын ішкі шаруашылық ұйымдастыру схемаларын (жобаларын) дайындау арқылы жүргізілуі тиіс.

Мемлекеттік босалқы жерді ауыл шаруашылығы айналымына тарту бұрынғысынша күрделі мәселе болып қалып отыр. Сондай-ақ, ауданы үш млн гектардан асатын егістікке жарамды жерлерді айналымға игеру бойынша да іс-шаралар қабылдау қажет.

2014 жылы және одан кейінгі жылдарда жер саясатын жүзеге асырудағы келесідей негізгі мәселелер мен міндеттерді шешу мәселелері тұр: экономикалық әдістер негізінде жер ресурстарын басқару механизмдерін жетілдіру; жерді жылжымайтын мүлік объектісі ретінде айналымға тарту, жер нарығын дамыту; ақылы жер пайдалану мен жер

ресурстарын ұтымды пайдалануды және қорғауды ынталандыру; жер туралы мемлекеттік ақпараттық ресурс құру және жер ресурстарын тиімді басқару экономикалық механизмінің негізі, жылжымайтын жер мүлігіне құқықтарды қорғаудың басты кепілі ретінде мемлекеттік жер кадастрының бірыңғай жүйесін жетілдіру.

Жер ресурстарын пайдалану тиімділігі жердің сапалық жай-күйі туралы сенімді ақпаратты қажет етеді. Осы мақсаттар үшін топырақ және геоботаникалық зерттеулер жүргізу, топырақты бонитеттеу, координацияланбаған жер учаскелерін межелеу бойынша жұмыстар жалғастырылатын болады.

Жер заңдарының сақталуын, жер кадастрын жүргізудің дұрыстығын, жерді ұтымды пайдалану мен қорғау бойынша іс-шаралардың орындалуын қамтамасыз ету мақсаттарымен жер ресурстарын пайдалауға және қорғауға мемлекеттік бақылау күшейтілуі тиіс [2].

Жер әртүрлі қызметтерді: дербес табиғат объектісі ретінде ол экологиялық қызметті, адамның тіршілік ету орны мен өмір сүру шарты ретінде – әлеуметтік; мемлекет аумағы және мемлекеттің ықпал етуінің кеңістікті шегі ретінде – саяси; шаруашылық жүргізу объектісі ретінде – экономикалық қызметтер атқарады. Ресурстың бұл көзі қоғамдық материалдық өндірістің және әлеуметтік қызметтің өзге салаларының барлық кезеңдеріне қатысады. Сонымен, жер алуан түрлі көптеген игіліктер көзі.

Жер ресурстары – бұл қоғамның материалдық, мәдени және өзге де мұқтаждарын қанағаттандыруға арналған шаруашылық және басқа қызметтерінде пайдаланылатын және пайдаланылуы мүмкін жер. Ол жерге орналастыру мен экономиканың барлық салаларының қажетті өндірістік факторы болып табылады.

Жер ресурстары салық салу объектісі болып саналып, сол арқылы бірлескен қоғамдық өнімді бөлу және қайта бөлу процесіне қатынасады; өңірлік өндіру жүйелерін құрылымдық трансформациялауда аумақтық түрде қатысады; жер табиғи объект ретінде құнарлы сипаттарға ие; жерге меншік құқығын сипаттауда ұзақ мерзімді салымдар мен тұрақты табыс түсімінің сарқылмас көзі болып табылады және бұл инвестициялық тәуекелді төмендетіп, инвестицияның келуіне ықпал етеді [3].

Сонымен, жер ресурстарын басқару, бір жағынан, ұлттық байлықты сақтау мен жер учаскелерін айналымға тарту мәселелерін жүзеге асыратын мемлекеттік билік органдарының қызметі, екінші жағынан – жерді пайдаланудың тиімділігін көтерумен байланысты болатын және өңірдің әлеуметтік-экономикалық дамуына бағытталған арнайы мақсатты процесс болып саналады.

Әдебиеттер

1. Есполов Т.И., Сейфуллин Ж.Т., Сейтхамзина Г.Ж. Экономико-правовой механизм управления земельными ресурсами. – Алматы, 2006. – 316 с.
2. Варламов А.А. Земельный кадастр: управление земельными ресурсами. – М., 2009. – 527с.
3. Комов Н.В., Аратский Д.Б. Методология управления земельными ресурсами на региональном уровне. – Нижний Новгород, 2000.- 246 с.

Д.К. Молжигитова

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ И ПРОБЛЕМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ В УПРАВЛЕНИИ ЗЕМЕЛЬНЫМИ РЕСУРСАМИ

Управление земельными ресурсами представляет собой, с одной стороны, деятельность органов государственной власти, осуществляющих решение задач по

сохранению национального богатства и вовлечению земельных участков в оборот и с другой - целенаправленный процесс, связанный с повышением эффективности использования земель, направленный на социально-экономическое развитие региона.

Ключевые слова: сельскохозяйственное производство, управление земельными ресурсами частная собственность на землю, использование пашни, эффективное использование земель, крестьянские хозяйства.

D.K. Molzhigitova

MAIN DIRECTIONS AND PROBLEMS FOR IMPROVING OF MANAGEMENT OF LAND RECOURCES

Regional land resource management represents on the one hand activity of government bodies, solving a problem on saving national resources and involving plot of land in turnover and on the other hand purposeful process, connecting with increasing of the efficiency of using land, aimed at social economic development of region.

Key worlds: land use, agricultural production, private ownership of land, the use of arable land, efficient use of land, farms

ӘОЖ 347.77.043

Мукамеден Д.

Қазақ ұлттық аграрлық университеті

ПАТЕНТТІК ҚОРҒАУ ӘДІСІ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ПАТЕНТТЕУ ЖҮЙЕСІНІҢ АЛАТЫН ОРНЫ

Андатпа

Бұл аталған мақалада патенттің ерекшеліктері, оның маңызы, патенттік құқықтық рәсімделудің заңдағы бөлшектенген процедурасы көрсетілген. Патенттеудің мақсаты өнертабыстың ашылу дәрежесін, белгілі аумаққа сай маманның патент мазмұнын оқып соған байланысты кіретін техникалық шешімдерін қарастырады.

Кілт сөздер: Патенттік құқық, Патент туралы заң, мекеме, келісім-шарт, монополия.

Экономикалық және құқықтық патенттің рөлі туралы көптеген тұжырымдар әдебиеттерде келтірілген екі жүз жылдық өмір сүруі бар патенттік қорғау формасының техникалық шығармашылығы негізінде қаланды.

Осылайша, патентті арыз туралы құжат және келісім шарт ретінде бағаланады. Патенттік негізде қаланған құқық мемлекеттік құқықпен арызданған деп аталады. Бірақ мұндай қарым-қатынастық көзқарасы әрқашан бірдей және патент иеленуші өз кезегінде мемлекет үшін пайда тигізуі қажет. Арызға жауап ретінде патент иеленуші мемлекет пен қоғамға, көп уақыт бойы белгісіз болған өзінің өнертабысын ашады. Бұл біркелкілік патентті келісім шарт негізінде талқылауға мүмкіндік береді, ол қорғау құжатында емес патенттік заңда бекітілген.

Патенттік түсінік монополиялық және объекті өндірістік жекешелендіру ретінде кеңінен таралған. Патент иеленуші өзінің өнертабысын қолдануға жекелік құқыққа ие, монополиялық құқықтың зат иеленуші құқығымен ұқсастығы осында. Бұл объекті басқарушы тұлғаның рұқсатынсыз қолдану заң бұзушылық болып табылады. Ескере